

Udskrift af forhandlingsprotokollen

for ekspropriationskommissionen

vedrørende anlæg af gasrørledningen Grøn Gas Lolland-Falster

2. hæfte

Besigtigelsesforretningen den 30. juni, 1. juli og 5. september 2022

Delstrækning Nørre Alslev-Nykøbing Falster

Guldborgsund Kommune

Torsdag den 30. juni 2022 kl. 9.15 samledes kommissionen på Hotel Falster, Stubbekøbingvej 150, 4800 Nykøbing Falster for at afholde besigtigelse i anledning af anlæg af gasrørledningen Grøn Gas Lolland-Falster, delstrækning Nørre Alslev-Nykøbing Falster, jf. gasforsyningslovens § 55, stk. 3 og landsplandirektiv for gastransmissions- og gasdistributionsledning med tilhørende anlæg, bekendtgørelse nr. 600 af 10. maj 2022.

Til stede var kst. kommissarius ved Statens Ekspropriationer på Øerne, *Henrik Hansen*, de af transportministeren udpegede medlemmer af kommissionen, *Hening A. Rasmussen* og *Ole Christophersen*, samt det fra Den Fælleskommunale Liste for Øernes Område udtagne medlem, *Benny Damgaard*.

Endvidere mødte den ledende landinspektør *Dorte Ellegaard*.

Som repræsentant for Guldborgsund Kommune mødte *Evy Møller Nielsen*.

For Evida mødte seniorkonsulent *Jakob Uhre*, projektleder for plan og miljø *Karin Pedersen* og landinspektør *Søren Andreas Hansen*.

Protokollen førtes af specialkonsulent *Ditte Hyldgaard*.

Kst. kommissarius fremlagde brev af 17. maj 2022 fra Transportministeriet, hvori ministeriet har anmodet Kommissarius om at forelægge projektet for ekspropriationskommissionen.

Kst. kommissarius fremlagde endvidere det af Evida udarbejdede materiale Grøn Gas Lolland-Falster, Nørre Alslev – Nykøbing Falster, juni 2022 med tilhørende oversigtsplan, tegn.nr.: 8101-104, dateret den 7. marts 2022 og besigtigelsesplaner, tegn.nr. 8101-

100-11, 8101-100-12, 8101-100-13, 8101-100-14 alle dateret 1. april 2022.

Følgende passerede:

Indledende møde

Kst. kommissarius redegjorde for formålet med besigtigelsesforretningen, der er at fastlægge og godkende det af Evida fremlagte projekt med de eventuelle ændringer og bemærkninger, som ekspropriationskommissionen finder er nødvendige. På den baggrund kan der efterfølgende, efter indhentet bemyndigelse fra Transportministeriet, ske ekspropriation. Kst. kommissarius fremhævede, at ekspropriationskommissionens behandling af projektet, herunder linjeføring m.v., må tage udgangspunkt i de rammer, som landsplandirektivet og VVM-tilladelsen for projektet m.v. fastlægger.

Kommissionens beslutninger vil fremgå af forhandlingsprotokollen fra besigtigelsesforretningen. Protokollen vil blive fremsendt til de lodsejere, som er direkte indvarslet til besigtigelsesforretningen. Endvidere vil protokollen blive offentligt tilgængelig via kommissariatets hjemmeside: www.komoe.dk.

Evidas repræsentanter redegjorde for projektet og fremlagde følgende oplysninger:

Forudsætninger

Etableringen af gasrørledningen ”Grøn Gas Lolland-Falster” har til formål at forbinde Lolland og Falster med det øvrige danske gassystem. Projektet er startet på baggrund af en henvendelse til Energinet i 2019 fra SEAS/NVE (nu Andel) på vegne af Nordic Sugar samt Nature Energy.

Baggrunden for henvendelsen er, at:

- Nordic Sugar, som ejer sukkerfabrikkerne på Lolland og Falster, skal reducere CO₂-udledningen fra sukkerproduktionen. Det ønsker de at gøre ved at skifte deres brug af kul og olie ud med gas, og gerne lokalproduceret biogas.
- Nature Energy ønsker at undersøge muligheden for at etablere to lokale biogasanlæg, som vil kunne producere biogas i mængder, der svarer til 2/3 af sukkerfabrikkernes årlige energiforbrug. Biogassen fra de to anlæg vil blive produceret af gylle fra lokale husdyrhold, dybstrøelse o.a., restprodukter fra sukkerproduktionen samt lokalt madaffald.

Klima-, energi- og forsyningsministeren har i et brev til Energinet dateret 5. februar 2021 oplyst, at regeringen ønsker at fremme udbygningen af gastransmissions- og distributionssystemet med en forbindelse til Falster og Lolland. Ministeren bad i samme ombæring Energinets bestyrelse om at udfærdige en ansøgning om udbygning af naturgassystemet.

Baggrunden for regeringsbeslutningen er at sikre, at Lolland og Falster i fremtiden får bedre muligheder for at koble sig på den grønne omstilling, da gasrørledningen vil udgøre en energiforsyning til regionen, sikre CO₂-reduktioner i industrien og skabe bedre vækstvilkår for erhvervslivet og fastholdelse af lokale arbejdspladser.

Gasrørledningen ejes af de to statslige selskaber Evida og Energinet. Ejerskabet er delt op, så Energinet ejer gasrørledningen (transmissionsledning) fra Everdrup ved Tappernøje på Sjælland og frem til MR-station Nørre Alslev på Nordfalster, mens Evida ejer gasrørledningen (distributionsledning) herfra og frem til slutpunktet, som er MR-station Nakskov, der ligger lige uden for Nakskov på Lolland. Gasrørledningen anlægges i et samarbejde mellem de to selskaber.

Energinet er en selvstændig offentlig virksomhed under Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet. Energinet har ansvaret for at bygge og drive de overordnede transmissionssystemer i Danmark inden for el og gas. Energinets opgave er blandt andet at drive transmissionssystemet for gas til de enkelte landsdele, og i dag er der ca. 900 km transmissionsrør i Danmark.

Evida er et statsligt gasdistributionsselskab under Finansministeriet. Evida blev etableret i 2019, hvor gas-selskaberne HMN GasNet og Dansk Gas Distribution blev slået sammen. Evida transporterer gassen fra transmissionssystemet og ud til de enkelte forbrugere,

og i dag er der ca. 18.300 km distributionsrør i Danmark.

Lovgrundlag

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet har ved brev af 23. marts 2021 godkendt Energinets del af projektet om etableringen af gas til Lolland og Falster. Godkendelsen er truffet i henhold til § 4, stk. 3 og 4 i lov om Energinet (Bekendtgørelse af lov om Energinet, Lovbekendtgørelse nr. 118 af 6. februar 2020).

Energistyrelsen har ved brev af 9. juli 2021 godkendt Evidas del af projektet om gas til Lolland og Falster. Godkendelsen er truffet i medfør af § 14 a i lov om gasforsyning (Bekendtgørelse af lov om gasforsyning, Lovbekendtgørelse nr. 126 af 6. februar 2020 som ændret ved lov nr. 923 af 18. maj 2021).

Klima-, Energi- og Forsyningsministeriets samt Energistyrelsens godkendelser medfører ikke fritagelse for eventuelle tilladelser i henhold til anden lovgivning.

Myndighedsgodkendelser

Indenrigs- og Boligministeriet har den 10. maj 2022 udstedt bekendtgørelse nr. 600 om landsplandirektiv for gastransmissions- og gasdistributionsledning med tilhørende tekniske anlæg, som fastlægger plangrundlaget for Grøn Gas Lolland Falster Projektet.

Miljøstyrelsen har meddelt tilladelse til GGLF-projektet. Tilladelsen er meddelt i henhold til § 25, stk. 1, i Miljøvurderingsloven (Lov om miljøpåvirkning af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), Lovbekendtgørelse nr. 1225 af 25. oktober 2018).

Energistyrelsen har i brev dateret 16. maj 2022 meddelt tilladelse til ekspropriation i medfør af § 55, stk. 1 og 3, i lov om gasforsyning.

Transportministeriet har i brev dateret 17. maj 2022 meddelt Kommissarius ved Statens Ekspropriationer på Øerne bemyndigelse til at iværksætte besigtigelsesforretning.

Der er i forbindelse med fastlæggelsen af linjeføringen ansøgt om tilladelser efter anden lovgivning til konkrete arbejder, herunder fx:

- Naturbeskyttelsesloven: Arbejde ved beskyttede naturtyper, berøring af fortidsminder, krydsning af vandløb og beskyttelseslinjer
- Museumsloven: Gennembrydning af beskyttede diger og berøring af fortidsminder
- Skovloven: Arbejde i fredskov

- Vandløbsloven: Afbrydelse og omlægning af vandløb
  - Vejloven: Krydsning af offentlige veje
  - Jernbaneloven: Krydsning af jernbaner
  - Landzonetilladelser: Midlertidige adgangsveje
- Tilladelserne i henhold til særlovgivningen medbringes ved ekspropriationsforretningen.

Tegningsoversigt

TEGN.NR.	DATO	MÅL	EMNE	STATIONERING
8101-104	07.03.2022	1:17.500	Oversigtskort	43.300 – 66.600
8101-100-11	01.04.2022	1:5.000	Besigtigelsesplan	44.500 – 50.500
8101-100-12	01.04.2022	1:5.000	Besigtigelsesplan	49.700 – 55.600
8101-100-13	01.04.2022	1:5.000	Besigtigelsesplan	54.500 – 60.100
8101-100-14	01.04.2022	1:5.000	Besigtigelsesplan	58.600 – 65.200

Projektbeskrivelse

Projektet Grøn Gas Lolland-Falster anlægges på en ca. 115 km lang strækning mellem Everdrup på Sjælland

og Nakskov på Lolland. Undervejs krydser gasrørledningen Storstrømmen via Farø til Falster. Ved Nykøbing Falster krydses Guldborgsund. Undervejs anlægges syv måler- og regulatorstationer (MR-stationer) og tre selvstændige linjeventilstationer (LV-stationer).

Figur 1 viser oversigt over linjeføringen for gasrørledningen Grøn Gas Lolland-Falster

Projektet består af nedenstående elementer:

- Udbygning af Baltic Pipe kompressorstation ved Everdrup (indenfor eksisterende stationsareal)
- Rørledning fra kompressorstation Everdrup til Færgestrømmen
- Krydsning under Færgestrømmen til Farø
- Rørledning over Farø
- Krydsning under Grønsund til Falster
- Rørledningen over Falster fra Grønsund til Nykøbing
- Krydsning under Guldborgsund til Lolland
- Rørledning fra Guldborgsund til Nakskov
- Anlæg af 7 måle- og reguleringsstationer (Herefter MR-stationer)
- Anlæg af 3 selvstændige linjeventilstationer (Herefter LV-stationer)
- Anlæg af 5 stationer til katodisk beskyttelse (Herefter KB-stationer)

Rørledningen passerer gennem følgende kommuner:

Næstved, Vordingborg, Guldborgsund og Lolland

Linjeføringen for rørledningen (Guldborgsund Kommune)

Projektet er omfattet af miljøvurderingsloven, hvorfor der har været gennemført en fuld VVM-proces med 1. og 2. offentlighedsfase. Linjeføringen er fastlagt inden for det projektområde, som er godkendt i miljøkonsekvensrapporten.

Valget af linjeføring er fastlagt ud fra sikkerhedsmæssige, anlægstekniske, miljømæssige og samfundsøkonomiske forhold. I forbindelse med fastlæggelsen af linjeføringen er der også inddraget hensyn i forhold til kommunernes planlægning, landskabelige- og ejendomspecifikke forhold samt input fra den enkelte lodsejer efter besøg, herunder om der for eksempel er meddelt en landzonetilladelse til byggeri.

Den ønskede linjeføring for rørledningen fremgår af kortbilagene.

Gasdistributionsledningen starter ved MR Nørre Alslev hvor rørledningen umiddelbart efter den forlader stationsområdet krydser kommunevejen Blichersvej i st. 45.195. Herefter forløber linjeføringen mod syd langs Blichersvejs østlige side frem til st. 47.370 hvor

Blichersvej krydses igen for at linjeføringen kan føres vest om Gundslevmagle. Ved Gundslevmagle krydses Gundslevmaglevej i st. 48.705 og linjeføringen fortsætter mod syd mellem Eskilstrup og Ovstrup hvor Østergade krydses i st. 49.885. Derfra fortsætter linjeføringen vest om Sørup, hvorved Sørupvej krydses i st. 50.970, for at nå frem til LV Bruntoftevej, der ligger i umiddelbar tilknytning til Bruntoftevej. Fra LV Bruntoftevej fortsætter linjeføringen mod syd mellem Ovstrup Skov og Bruntofte Skov hvor ledningen knækker mod Bruntoftevej for at undgå konflikt med eksisterende elkabler og luftledninger, der ligger i passagen mellem de to skove. Fra Ovstrup Skov fortsætter linjeføringen mod syd hvorved Stationsvej krydses i st. 54.375, vest om Tingsted til linjeføringen krydser Trættevejen i st. 55.520. Herfra knækker linjeføringen mod sydøst for at kunne gå øst om Systofte Skovby og Nykøbing F. og krydser Stubbekøbingvej i st. 58.240. Fra Stubbekøbingvej fortsætter linjeføringen mod syd frem til st. 60.230 hvor rørledningen krydser Nykøbing F. Omfartsvej således, at ledningen føres vest om og langs omfartsvejen frem til Grønsundsvej, der krydses i st. 61.370 og Gedser Landevej der krydses i st. 62.720. Efter krydsningen af Gedser Landevej knækker rørledningen mod øst mod Hallerup Skov hvor MR Nykøbing Falster Syd etableres på hjørnet af Gedser Landevej og Hallerupvej. Fra MR Nykøbing Falster Syd føres rørledningen langs Hallerupvej for at dreje mod sydvest igennem Lindeskov frem til Haselø Nor.

Plantegning af MR Nykøbing Falster Syd fremgår af bilag til besigtigelsesmateriale.

Tekniske bestemmelser

Rørledningen projekteres og udføres i henhold til bekendtgørelse nr. 1988 af 9. december 2020 om sikkerhedsbestemmelser for naturgasanlæg efter Lov om Arbejds miljø. Bekendtgørelsens regler bygger ovenpå GPTC-guiden, som er en amerikansk standard: "Guide for Transmission and Distribution Piping Systems, GPTC, 1998". Som tillæg til denne GPTC-guide foreligger tillægsbestemmelser fra Arbejdstilsynet i form af en vejledning (F.0.1 fra juli 2001). Vejledningen refererer til en række standarder for materialer og udførelse.

Rørledningen

På strækningen mellem MR Nørre Alslev og MR Nykøbing Falster Syd anlægges rørledningen med en udvendig diameter på 273 mm (10"). Rørenes godstykelse er ca. 6 mm.

Rørledningen anlægges som en stålledning med en plastcoating udvendigt på minimum 3 mm, formentlig af polyethylen (PE).

I områder med særlig høj grundvandsstand eller blød bund, hvor der kan være risiko for opdrift på rørledningen, monteres skrueankre eller betonfliser på rørledningen.

Rørledningens placering og etablering

GPTC-guiden fastsætter sammen med Arbejdstilsynets danske tillægsbestemmelser krav til linjeføringens "class-location" og "minimumsafstand".

"Class-location" fastlægges i en afstand på 200 meter på hver side af centerlinjen for rørledningen i enhver fortløbende længde på 1600 meter langs med rørledningen. Class-location zonen bestemmes ud fra befolknings- og bygningstætheden langs rørledningen samt på grundlag af kommuners udbygningsplaner (kommuneplaner, lokalplaner mv.) eller udstedte byggetilladelser. Arealerne omkring rørledningen opdeles i klasser (class-locations) fra klasse 1 til klasse 4.

Jo flere bygninger beregnet til beboelse og erhverv, der findes indenfor 200 meter på hver side af rørledningen, des tykkere stålør skal anvendes. Tykkelsen af stålørerne kan således variere afhængig af behov. På dette projekt er der valgt en godstykkelse som opfylder kravene for alle aktuelle klasser og røret er derfor de fleste steder installeret med en ekstra sikkerhed.

Udover ovennævnte class-location stiller Arbejdstilsynet krav om overholdelse af en minimumsafstand til bygninger, som er beregnet til varigt ophold for mennesker. Minimumsafstanden beregnes på baggrund af det maksimale tryk i rørledningen, ledningens diameter, ståltykkelsen og en designfaktor afhængig af class location. Mindsteafstanden til den enkelte bygning har indgået som en vigtig parameter ved fastlæggelse af den endelige linjeføring.

Der er i lovgivningen krav om, at der som minimum skal være 1 meter jorddække over gasledningen. Generelt forventes rørledningen de fleste steder at blive anlagt i åben rørgrav med en jorddækning på omkring 1,3 m. Konkrete forhold kan betyde, at rørledningen etableres med større jorddække for f.eks. at udligne terrænforskelle eller for at kunne overholde afstands-krav til eksisterende ledninger i jorden, herunder hensynet til drænybde mv.

Generelt søges anvendt lige rør, der reguleres til landskabet med elastiske bøjninger. I enkelte tilfælde ved skarpe retningsændringer og lignende indsvejes et

rørstykke, der enten er forbukket eller bukket lokalt med bukkemaskine.

Rørledningen udstyres med et katodisk beskyttelses-anlæg (KB-anlæg), som vha. en lavspænding beskytter gasledningen mod korrosion, hvorfor der enkelte steder i markskel, vejsider m.v. bliver placeret mindre målerskabe.

Langs ledningen placeres markeringspæle, normalt 2 m forskudt fra ledningen. Markeringspælene placeres i markskel, vejkanter o. lign. med en afstand, så man generelt kan se fra den ene pæl til den anden.

Rørledningens krydsning af jernbaner, veje, vandløb og ledninger

Krydsninger af jernbane, veje, vandløb og andre ledninger sker efter nærmere forhandlinger med de respektive myndigheder/ejere.

Ved krydsning af større veje, hvor etablering i åben rørgrav giver særlige udfordringer, vælges i stedet at udføre krydsningen ved hjælp af gennempresning eller styrede underboringer. Krydsning af offentlige veje sker efter nærmere forhandlinger med vejmyndigheden jf. Vejloven.

Ved krydsning af vandløb og lignende, hvor etablering i åben rørgrav giver særlige udfordringer, vælges i stedet at udføre krydsningen ved hjælp af styrede underboringer. Private og offentlige vandløb, afvandingssystemer m.m. reguleres og/eller retableres i fornødent omfang.

Regulering af vandløb gennemføres i samarbejde med vandløbsmyndigheden jf. Vandløbslovens og Naturbeskyttelseslovens bestemmelser.

Drænledninger og andre former for afvandingssystemer vil blive retableret og reguleret i fornødent omfang. Evidens drænekspertes vil på baggrund af oplysninger om dræn og afvandingssystemer fra lodsejer og ud fra konkrete forhold som viser sig under anlægsarbejderne stå for valg af løsning for retableringen.

Afsnittet nedenfor om "Krydsninger af vandløb, private og offentlige veje mm." indeholder en angivelse af de jernbaner, offentlige og private veje, offentlige og private vandløb samt større ledningsanlæg, som rørledningen krydser på denne delstrækning.

Katodisk beskyttelse af rørledningen

Til katodisk beskyttelse af rørledningen, som er en stålledning, skal der etableres anodebede og ensrettere med tilhørende teknikhuse. Et anodebed består typisk af 4-6 stk. anoder placeret med en indbyrdes afstand

på 3 m i en eller to rækker. Anoderne er ofte horisontale stavanoder med en længde på omkring 1,6 m. En anode består af en magnetit-anode i koksfyld. Anoderne placeres i forborede huller, så der vil være ca. 2 m fra terræn til overkant af anode.

Den endelige placering vil blive fastlagt inden ekspropriationsforretningen.

Erhvervelse af rettigheder

Til projektets gennemførelse er der behov for pålæg af servitutrettigheder til sikring af gasdistributionsledningen med tilbehør samt ret til etablering af midlertidige rørager- og oplagspladser samt skurby.

Hertil kommer behov for ret til midlertidige overkørsler fra offentlige veje i ledningstraceet og ret til benyttelse af private fællesveje og private veje som adgangsvveje til anlægsarbejderne i forbindelse med anlæg af gasdistributionsledningen.

Erhvervelse af areal

Til projektets gennemførelse er der på denne delstrækning behov for at erhverve areal til LV Bruntoftevej og MR Nykøbing Falster Syd.

Pålæg af servitutter til sikring af gasdistributionsanlægget

For at sikre gasdistributionsanlægget mod beskadigelse eller anden overlast pålægges servitut om gasdistributionsanlægget i en bredde på 20 m til hver side af rørledningens centerlinje.

Servituttet regulerer byggeri og andre faste anlæg, beplantning samt terrænregulering mv.

Servituttet sikrer desuden ledningsejers ret til at foretage eftersyn og vedligehold.

Ligeledes kan der blive behov for supplerende servitutbestemmelser til beskyttelse af installationskabe, ledninger, katodisk beskyttelsesanlæg m.m.

Servitutteksten til sikring af gasdistributionsanlægget fremgår af bilag til besigtigelsesmateriale.

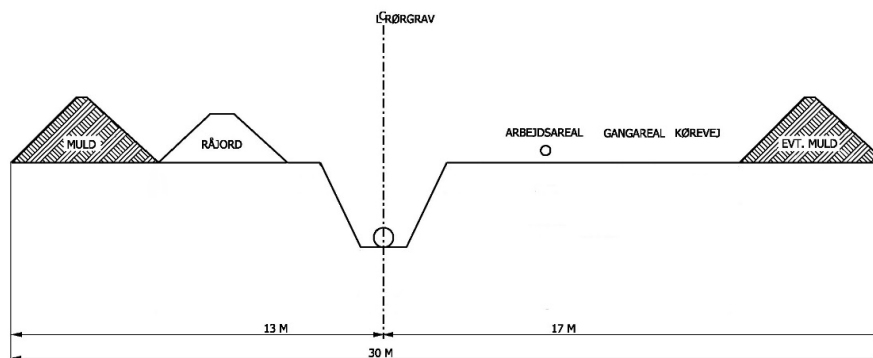
Anvendelse af arbejdsarealer

Til gennemførelse af anlægsarbejderne er der behov for ret til midlertidig brug af arealer langs med linjeføringen. Endvidere er der behov for ret til etablering af midlertidige rørager- og oplagspladser samt skurby.

Den endelige placering og udformning fastlægges ved ekspropriationsforretningen.

De midlertidigt eksproprierede arealer, der er langs den nye rørledning, vil blive anvendt til arbejdsareal i form af muld- og råjordsdepot, køreveje og rørgrav og har normalt en bredde på 30 m. Der vil også kunne opstilles mobile mandskabsfaciliteter i begrænset omfang.

Muldjorden skrubes af og lægges til side inden anlægsarbejdets opstart. Gasledningen samles ovenpå jorden og hejses derefter samlet i sektioner ned i den gravede ledningsgrav, se desuden bilag til besigtigelsesmateriale.

Det forventes, at der inden for hver etape kan etableres ca. 700 m rørledning om ugen. Det samlede anlægsarbejde vil typisk vare ca. 3-4 måneder på den enkelte ejendom. En forventet tidsplan for hele projektførelset er vist i bilag til besigtigelsesmateriale.

Alle arealer som benyttes midlertidigt, bliver ved arbejds afslutning retableret til den stand, som de havde, før arealerne blev inddraget til arbejdsareal.

Gener og ulemper for lodsejer i anlægsfasen og afgrødetab/strukturskadeerstatning vil blive opgjort efter anlægsarbejdets afslutning ved indgåelse af aftale mellem lodsejer og Energinet/Evida.

Krydsninger af vandløb, private og offentlige veje mm.

Guldborgsund Kommune

STATIONERING (M)	KRYDSNING
45.195	Blichersvej - kommunevej
46.075	Adgangsvej til Storstrøms Fængsel - privat vej
46.570	Vandløb - Gundslev Å
47.130	Alleen - kommunevej
47.370	Blichersvej - kommunevej
48.095	Ravnstrupvej - kommunevej
48.705	Gundslevmaglevej - kommunevej
49.885	Østergade - kommunevej
50.180	Rørlagt vandløb - tilløb til Sørup Å
50.970	Sørupvej - kommunevej
51.170	Vandløb - Sørup Å
51.835	Bruntoftevej - kommunevej
52.370	Luftledning 132 kV - ml. Eskilstrup og Idestrup
52.455	Lervej - privat vej
52.960	Jordkabel 400 kV HVDC (KONTEK)
53.170	Bruntoftevej - privat fællesvej
53.545	Sølvhøjavlingen - privat fællesvej
53.915	Sølvhøjavlingen - privat fællesvej
54.375	Stationsvej - kommunevej
54.895	Adgangsvej til Øverup Møllevej nr. 4 - privat fællesvej
54.970	Adgangsvej til Øverup Møllevej nr. 5 - privat vej
55.520	Trættevejen - kommunevej

55.980	Vandløb - Tingsted å
56.755	Adgangsvej til Tingstedvej nr. 17, "Skovgård" - privat vej
56.885	Tingstedvej - kommunevej
57.390	Lisevej - kommunevej
57.730	Luftledning 132 kV - ml. Eskilstrup og Idestrup
57.775	Jordkabel 400 kV HVDC (KONTEK)
58.240	Stubbekøbingvej - kommunevej
58.270	Adgang til Fayevejen nr. 1, "Rolighed" - privat vej
59.070	Sti til Kristiansmindegaardene 11A - Privat vej
59.230	Kristiansmindegaardene - kommunevej
59.285	Luftledning 132 kV - ml. Eskilstrup og Idestrup
59.790	Jordkabel 400 kV HVDC (KONTEK)
59.990	Vandløb - Bjørup Bæk
60.230	Nykøbing F. Omfartsvej - Statsvej
61.190	Rørlagt vandløb – Sdr. Vedbyløbet
61.370	Grønsundsvej - kommunevej
62.720	Gedser Landevej - kommunevej

Bemærkninger og spørgsmål til projektet

Efter Evidas gennemgang af projektet havde de fremmødte ejere, brugere og disses repræsentanter lejlighed til at udtale sig.

Der fremkom bl.a. følgende bemærkninger og spørgsmål til projektet:

Evida oplyste, at det for delstrækningen Nørre Alslev-Nykøbing Falster forventes, at ekspropriationsforretningerne gennemføres i perioden januar 2023 til juni 2023. Anlægsarbejdet på strækningen forventes at starte i april 2023, og anlægsarbejdet forventes at vare ca. 3-4 måneder på de enkelte ejendomme. De veje, som skal opgraves i forbindelse med projektet, vil være spærrede i en kortere periode, og Evida vil inden arbejds opstart gå i dialog med lodsejerne om de

praktiske forhold i forbindelse med arbejdet, herunder opretholdelse af adgangsveje m.v.

Evida oplyste i øvrigt, at observationszonen på 200 meter, for så vidt angår Evidas del af strækningen, alene gælder, indtil ledningen er anlagt. Derimod opretholdes observationszonen på 200 meter for Energis del af strækningen.

Grundforbedringskonsulent Kent Morel oplyste, at størstedelen af lodsejerne på delstrækningen har dannet to laug, og at han repræsenterer disse. Det første laug består af lb.nre. 302-313, det andet laug består af lb.nre. 315-336. Han fremlagde et teknisk bilag, som han uddybede på mødet, vedrørende dræn, strukturskader, risiko for spredning af ukrudt, stensamling efter anlægsarbejdet, brug af køreplader m.v. I bilaget

stilles bl.a. en række krav til, hvordan anlægsarbejdet nærmere skal udføres, herunder hvordan dræn skal afmærkes og reableres, og hvordan gasrørledningen skal placeres i forhold til eksisterende dræn og afvandringsledninger. Kst. kommissarius oplyste, at det skriftlige indlæg vil blive sendt til Evida til bemærkninger. Kent Morel har i forbindelse med besigtigelsesforretningerne på de resterende delstrækninger frem til M/R station Nakskov fremlagt et revideret teknisk bilag, som er fremsendt til Energinet/Evida til bemærkninger.

Kent Morel oplyste endvidere, at han har mange drænkort vedrørende strækningen, som der kan indgås aftale om udlevering af til Energinet/Evida.

En fremmødt lodsejer stillede spørgsmål til, om lodsejerne kan blive tilsluttet gasledningen. Den fremmødte stillede endvidere spørgsmål til indkaldelsen til høring vedrørende miljøundersøgelsen i medfør af miljøvurderingsloven, og anførte, at han ønskede at modtage årsrapporter samt oplysninger om Evidas sammensætning.

Evida oplyste, at lodsejerne kan rette henvendelse til Evida vedrørende konkrete spørgsmål om muligheden for eventuelt at kunne blive tilsluttet gasledningen. Der har været indkaldt til telefonmøder i forbindelse med høringsfasen vedrørende miljøundersøgelsen, hvilket de relevante styrelser har annonceret. For så vidt angår spørgsmålet om at se regnskaber og oplysninger om Evidas sammensætning, blev det oplyst, at disse oplysninger er offentlig tilgængeligt, og kan findes på Evidas hjemmeside.

Besigtigelse i marken

Efter det indledende møde foretog kommissionen en **besigtigelse i marken** med udgangspunkt i nedenstående mødesteder.

Under besigtigelsen fremkom bl.a. følgende bemærkninger:

Mødested den 30. juni 2022 kl. 13.00: Ravnstrupvej, 4863 Eskilstrup (fra st. 45.950 til st. 49.860).

Evida oplyste, at Alleen gennemgraves i forbindelse med anlægsarbejdet, mens Blichersvej, Ravnstrupvej og Gundslevmaglevej bliver underboret.

På forespørgsel oplyste Evida, at de har oplysninger om ledninger, som ligger i/langs vejareal.

Grundforbedringskonsulent Kent Morel henviste til sine bemærkninger på det indledende møde om dræn, strukturskader, risiko for spredning af ukrudt, brug af køreplader m.v.

Mødested den 30. juni 2022 kl. 14.30: Bruntoftevej, 4863 Eskilstrup (fra st. 49.860 til st. 53.160).

Evida oplyste, at ledningen underbores ved krydsningen af Østergade, Sørupvej og Bruntoftevej, og at vejene således ikke spærres, mens Lervej gennemgraves.

Ejeren af matr.nr. 5c Bruntofte By, Tingsted spurgte, om gasledningen er til hinder for, at de eventuelt kan bygge en ny bygning på ejendommen.

Evida oplyste, at ejendommen er beliggende uden for servitutområdet. Ejerne skal søge om tilladelse ved kommunen samt spørge Evida på forhånd, hvis der planlægges byggeri i anlægsfasen, idet ejendommen ligger inden for den 200 meters observationszone, som gælder, indtil ledningen er anlagt.

Ejeren af matr.nr. 3g og 3n Ovstrup By, Eskilstrup (lb.nre. 310 og 311) oplyste, at ejendommen er solgt pr. 1. januar 2022. Ejeren og grundforbedringskonsulent Kent Morel fremlagde forslag til justering af linjeføringen. Han oplyste, at ejer havde bestilt nyt drænprojekt på matr.nr. 3g, som på grund af gasrørledningen har måtte stilles i bero. Resten af ejendommen er drænet i perioden fra 1986 og frem.

Evida tilkendegav, at de vil se nærmere på den foreslåede justering af linjeføringen over ejendommen.

Kent Morel oplyste endvidere, at der er tinglyst en servitut på ejendommen i 1934 vedrørende ret til at udvinde kalk, som er givet til fordel for en konkret virksomhed.

Kent Morel stillede spørgsmål til, hvem der er ansvarlig, hvis der i forbindelse med anlægsarbejdet med gasrørledningen sker beskadigelse af eksisterende afvandringsledninger på ejendommen, og der som følge heraf opstår problemer i forhold til naboerne, hvis arealer afvandes via den pågældende afvandringsledning.

Evida oplyste, at Evida indtræder i lodsejers forpligtelser overfor tredjemand efter vandløbsloven, hvis der sker skader som følge af gasledningens etablering eller beliggenhed.

Ejerne af matr.nr. 4a, 6a, 5b, 5o og 5v Sørup By, Eskilstrup og matr.nr. 5hTingsted By, Tingsted (lb.nre. 315, 316 og 318) og grundforbedringskonsulent Kent Morel fremlagde forslag til justering af linjeføringen, hvorefter gasledningen føres tættere på skoven på lb.nr. 317 (Naturstyrelsen) i stedet for at knække ud i marken.

Evida oplyste, at der ikke kan foretages ændring i linjeføringen på dette sted, fordi der er afstandskrav i forhold til højspændingsledninger, ligesom der er restriktion omkring skoven og § 3-vandhuller.

Ejeren af matr.nr. 5r Sørup By, Eskilstrup (lb.nr. 319) oplyste, at han har planer om at etablere jordvarmeanlæg på ejendommen næste år. Der vil i den forbindelse skulle udlægges ca. 1.200 meter slanger i en dybde af ca. 1,20 meter. Ejeren oplyste, at han har købt et brugt anlæg, men at han endnu ikke har søgt om tilladelse til etablering af anlægget. Ejeren gjorde endvidere opmærksom på, at der er en regnvandsledning fra ejendommen til skoven.

Evida oplyste, det er planen, at gasrørledningen skal etableres ved underboring på ejendommen, og at de vil undersøge, om projektet er til hinder for at lave jordvarme på ejendommen.

Ejerne af matr.nr. 5f Sørup By, Eskilstrup (lb.nr. 320) udtrykte bekymring for brugen af deres private fællesvej under anlægsarbejdet, ligesom de udtrykte bekymring for gener i forbindelse med anlægsarbejdet i form af støj og støv omkring boligen på ejendommen, som er under renovering.

Evida oplyste, at der laves underboring af ledningen på ejendommen. Det er endnu ikke muligt at oplyse, om vejen skal bruges under anlægsarbejdet, men der lægges på nuværende tidspunkt ikke op til, at vejen skal bruges. Evida tilkendegav, at de vil undersøge nærmere, hvad der skal ske med den eksisterende beplantning på ejendommen, som står henover ledningstraceet.

Herefter afsluttedes dagens møde.

Henrik Hansen

/Ditte Hyldgaard

Fredag den 1. juli 2022, kl. 9.00 samledes kommissionen på Stationsvej, 4800 Nykøbing F. for at fortsætte besigtigelsesforretningen i anledning af anlæg af gasrørledningen Grøn Gas Lolland-Falster. Delstrækning Nørre Alslev-Nykøbing F.

Deltagerne var de samme som ved forretningen den 30. juni 2022.

Protokollen førtes af specialkonsulent *Ditte Hyldgaard*.

Følgende passerede:

Mødested den 1. juli 2022 kl. 9.00: Stationsvej, 4800 Nykøbing F. (fra st. 53.160 til st. 55.500).

Evida oplyste, at Stationsvej underbores, mens vejene Sølvhøjavlingen og Øverup Møllevvej gennemgraves.

Ejeren af matr.nr. 4b Øverup By, Tingsted (lb.nr. 323) stillede spørgsmål til, hvor lang tid adgangsvejen til hans ejendom skal bruges.

Evida oplyste, at vejen vil være opgravet i ca. 1-2 dage, og at der forinden vil blive afholdt opstartsmøder, hvor de praktiske detaljer kan drøftes mellem Evida, entreprenøren og ejerne.

Ejeren af matr.nr. 5a Øverup By, Tingsted (lb.nr. 324) udtrykte bekymring for projektets udførelse og opfordrede til tilsyn med entreprenøren.

Evida oplyste, at de har eget tilsyn, som vil komme til at føre tilsyn med entreprenørens arbejde.

En fremmødt stillede spørgsmål til, hvem der fjerner sten.

Evida oplyste, at entreprenøren skal opsamle sten i forbindelse med anlægsarbejdet.

En fremmødt opfordrede til, at Evida laver en nærmere beskrivelse af det forventede anlægsarbejde til lodsejerne.

Evida tilkendegav, at det kan overvejes men henviste til, at der allerede er lavet et hæfte vedrørende projektet, som er sendt til lodsejerne.

Mødested den 1. juli 2022 kl. 10.30: Tingstedvej, 4800 Nykøbing F. (fra st. 55.500 til st. 57.380).

Evida oplyste, at Trættevejen og Tingstedvej underbores.

På forespørgsel oplyste Evida, at Evida vil forsøge at ændre linjeføringen, så matr.nr. 34d Systofte By, Systofte (lb.nr. 330) ikke berøres.

En fremmødt udtrykte bekymring for overgravning af ledninger.

En fremmødt udtrykte bekymring for spredning af ukrudt mellem markerne via arbejdskøretøjerne.

Evida tilkendegav, at de vil undersøge problemstillingen vedrørende ukrudt nærmere.

Mødested den 1. juli 2022 kl. 13.00: Stubbekøbingvej, 4800 Nykøbing F. (fra 57.380 til st. 59.540).

Evida oplyste, at Lisevej, Stubbekøbingvej og Kristiansmindegaardene underbores.

Evida oplyste, at der vil blive foretaget justeringer af linjeføringen på lb.nr. 331 som følge af krydsningen af Energinets 400 kV elkabel "Kontek", og at de vil undersøge, om der kan laves en yderligere justering af linjeføringen, så krydsningen af elkablet sker nærmere Lisevej. Evida oplyste endvidere, at en lodsejer, som ikke er indkaldt til besigtigelsen, vil blive berørt i forbindelse med justeringen.

Ejeren af matr.nr. 10a Systofte By, Systofte (lb.nr. 333) tilkendegav, at han ønsker sin adgangsvej underboret i forbindelse med underboringen af Stubbekøbingvej.

Evida tilkendegav, at de vil undersøge muligheden for at forlænge underboringen.

Ejerne af matr.nr. 8a og 10a Systofte By, Systofte (lb.nre. 332 og 333) oplyste, at de tidligere har foreslået en anden placering af rørlagerpladsen for at undgå, at pladsen kommer til at ligge i en lavning, hvor der er flere ledninger. De mente, at rørlagerpladsen mere hensigtsmæssigt kan ligge på den anden side af Stubbekøbingvej på matr.nr. 10a.

Evida tilkendegav at ville se nærmere på forslaget.

Grundforbedringskonsulent Kent Morel oplyste, at der ønskes flere oplysninger om, hvordan rørlagerpladsen anlægges og retableres.

Evida oplyste, at princippet er, at mulden afrømmes, hvorefter der udlægges et lag med stabilgrus, men at

de vil vende tilbage med flere oplysninger herom til ejerne og konsulenten.

Ejerne og Kent Morel udtrykte bekymring for muldoplag og ukrudt, fordi jorden kommer til at ligge i oplag i lang tid ved rørlagerpladsen.

Evida tilkendegav at ville undersøge dette nærmere.

Ejeren af matr.nr. 10a Systofte By, Systofte (lb.nr. 333) udtrykte bekymring for, at gasledningen skal gå gennem en gammel mose på ejendommen, der er fyldt op med jord, idet mosebunden medfører, at jorden synker, således at dræn i jorden skal retableres hvert 5-6 år. Ejeren foreslog, at ledningen underbores det tidligere moseareal.

Evida tilkendegav, at placeringen ikke umiddelbart er et teknisk problem for gasledningen, men at de vil se nærmere på muligheden for at forlænge underboringen af Stubbekøbingvej under mosearealet.

Mødested den 1. juli 2022 kl. 14.30: Hallerupvej, 4800 Nykøbing F. (fra 59.540 til st. 63.870).

Evida oplyste på forespørgsel, at matr.nr. 15e og 15p Tjæreby By, Nykøbing F. (lb.nre. 344 og 345), alene berøres i form af en arbejdsvej, der går over en eksisterende privat fællesvej.

Ægtefællen og sønnen til ejeren af matr.nr. 1e Kristiansminde, Systofte, m.fl. (lb.nr. lb.nr. 336) udtrykte bekymring for spredning af ukrudt mellem markerne via arbejdskøretøjerne.

Evida oplyste, at de vil undersøge dette nærmere.

Herefter afsluttedes dagens møde.

Henrik Hansen

/Ditte Hyldgaard

Mandag den 5. september 2022, kl. 14.30 samledes kommissionen på ejendommen Kristiansmindegaardene 6, 4800 Nykøbing F. for at fortsætte besigtigelsesforretningen i anledning af anlæg af gasrørledningen Grøn Gas Lolland-Falster.

Deltagerne var de samme som ved forretningen den 30. juni og 1. juli 2022, dog deltog *Steen Andersen* fra Guldborgsund Kommune i stedet for *Evy Møller Nielsen*. Endvidere deltog det fra Den Fælleskommunale Liste for Øernes Område udtagne medlem *Lene Hatt*. For Evida mødte endvidere projektleder *Poul H. Sørensens*.

Protokollen førtes af specialkonsulent *Ditte Hyldgaard*,

Kst. kommissarius fremlagde den af Evida udarbejdede reviderede besigtigelsesplan tegr.nr.: 8101-100-13, dateret 4. juli 2022 og oplyste følgende:

Ved besigtigelsesforretningen den 1. juli 2022 oplyste Evida, at det er nødvendigt at ændre linjeføringen for gasrørledningen af hensyn til en eksisterende elledning, således at endnu en ejendom bliver berørt af projektet. Ekspropriationskommissionen besluttede på

den baggrund, at der skulle afholdes en besigtigelsesforretning vedrørende den berørte ejendom (lb.nr. 346).

Følgende passerede:

Evida oplyste, at ejendommen (lb.nr. 346) efter ændringen af linjeføringen bliver berørt af sikkerhedszonen på 20 meter omkring gasrørledningen. Gasrørledningen ligger udenfor ejendommen og underbores på strækningen forbi ejendommen, og der vil derfor ikke blive arbejdsareal på ejendommen. Det forventes, at arbejdet skal udføres i slutningen af 2023 og begyndelsen af 2024. Ejeren vil senere modtage en orientering om tidsplanen, når den er detailplanlagt med entreprenøren.

Ejeren havde ikke bemærkninger til projektet.

Kommissionens vurderinger og beslutninger

Ved besigtigelsesforretningen fremkom en række forslag og ønsker til ændring af linjeføringen af gasrørledningen. Forslagene er beskrevet i hovedtræk under de enkelte mødesteder.

Kommissionen har noteret sig de tilsagn, som Evida gav om at se nærmere på de fremsatte forslag og ønsker. Kommissionen vil tage endelig stilling til forslagene ved ekspropriationsforretningen.

Kommissionen har forståelse for de bekymringer, som flere lodsejere gav udtryk for ved besigtigelsen med hensyn til beskadigelse af dræn i forbindelse med anlægsarbejdet, og om drænene vil blive retableret til fredsstillende. Kommissionen har noteret sig Evidas oplysninger om de tiltag, der vil blive gjort for at sikre,

at drænene virker, herunder oplysningen om at der føres tilsyn med arbejdet og foretages dokumentation, og at der vil blive tilknyttet en særlig drænkonsulent til projektet.

Grundforbedringskonsulent Kent Morel fremlagde ved besigtigelsesforretningen på vegne af hovedparten af de berørte lodsejere på strækningen et teknisk bilag vedrørende dræn, strukturskader, risiko for spredning af ukrudt, stensamling efter anlægsarbejdet, brug af køreplader m.v. I bilaget stilles bl.a. en række krav til, hvordan anlægsarbejdet nærmere skal udføres, herunder hvordan dræn skal afmærkes og retableres, og hvordan gasrørledningen skal placeres i forhold til eksisterende dræn og afvandingsledninger. Kommissionen har anmodet Evida om bemærkninger til bilaget. Bemærkningerne vil blive fremsendt til grundforbedringskonsulenten, når de er modtaget.

Kommissionen skal opfordre Evida til fortsat dialog med lodsejernes grundforbedringskonsulent om de forhold, som det tekniske bilag vedrører, med henblik på at begrænse skaderne på landbrugsjord og dræn m.m. i forbindelse med anlægsarbejdet med gasrørledningen mest muligt. Kommissionen skal dog samtidig bemærke, at kommissionen ikke kan give en anlægsmyndighed detaljerede anvisninger på, hvordan et anlægsprojekt nærmere skal udføres, herunder stille krav til udførelsesmetode og kontrol.

Med ovenstående bemærkninger godkendte kommissionen herefter det forelagte projekt vedrørende gasrørledningen Grøn Gas Lolland-Falster, delstrækningen Nørre Alslev-Nykøbing Falster.

Herefter afsluttedes forretningen og protokollen blev underskrevet.

Henrik Hansen

Henning A. Rasmussen   Ole Christophersen   Benny Damgaard   Lene Hatt

Steen Andersen   Dorte Ellegaard

Jakob Uhre   Poul H. Sørensen   Karin Pedersen   Søren Andreas Hansen

/Ditte Hyldgaard

Udskriftens rigtighed bekræftes

Mette Bergmann Andersen